

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Румен Иванов Стаматов –

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научната степен
„доктор”

в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки;

професионално направление 3.2. Психология

докторска програма: Педагогическа и възрастова психология

автор: Вайос Паноургиас

**тема: „Интегриране на учениците със специални образователни
потребности в училищния живот. Прилагане на структуриран
приобщаващ модел ”**

1.Общо описание на представените материали

По избор от научното жури съм определен за негов член по процедурата за защита на дисертационен труд на тема „ Интегриране на учениците със специални образователни потребности в училищния живот. Прилагане на структуриран приобщаващ модел ” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма: Педагогическа и възрастова психология. Автор на дисертационния труд е Вайос Паноургиас – докторант към катедра „ Психология ” към Югозападен университет „Неофит Рилски“. Представеният от Вайос Паноургиас комплект материали е на електронен носител и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на Юго-

западния университет. Той включва всички необходими документи. Докторантът е приложил и съответните публикации.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи.

Представеното дисертационно изследване е посветено на приобщаващото обучение на децата с увреждания и на възможностите за развитието на социалните и когнитивните способности за изграждане на отношения с другите в училище и извън училище, както и на благополучието и увереността. Изследването очертава поле, в което се преосмислят различните предизвикателства свързани с приобщаването и благополучието. Резултатите от изследването са поставени и в контекста на съществуващите изследвания, което внася по-разностранно разглеждане на връзките между способности, възможности за развитието на способностите и благополучието, в контекста на съществуващите форми на обучение.

3. Познаване на проблема

Вайос Паноургиас се опитва обосновано да постигне целта на дисертационното изследване, както и преследваните задачи със съответните методи на теоретичното и емпиричното изследване. Теоретичният анализ е насочен към осмисляне на основните конструкти – приобщаващо образование, интервенции и оценка за развитие на способностите, които откриват възможности за приобщаване и благополучие в контекста на училищната и извънучилищната среда.

Теоретичният анализ, чрез който е очертано изследователското поле е съсредоточен върху училищния климат и социалната компетентност, които са с конститутивно значение при осмислянето на проблемите с приобщаването и изграждането на модела за приобщаване. Очертани са основните характеристики на училищния климат в контекста на приобщаването, което подсказва и потенциалните проблеми при приобщаването на децата с увреждане. Представения анализ на социалната компетентност е коректен и задълбочен и открива различните подходи при концептуализирането на този конструкт. Намирам за интересен опита да се очертаят отношенията между социалните способности и аз-ефективността по отношение на употребите на тези способности в процеса на социалните взаимодействия. Проблемите свързани с приобщаването допълнително са осветлени чрез насилието в училище, което също е част от климата и отношенията и използването на различните интервенции.

Бих искал да отбележа вътрешната свързаност в анализите на отделните концепти, както и задълбочения преглед на различните подходи и интервенции при подпомагането на приобщаването и потенциалните трудности, които се откриват. Считам за особено ценен опита да се постави приобщаването в контекста на социалната компетентност.

4. Методика на изследването

Методиката отразява основния замисъл на изследването и на концептуалното му осмисляне. Изследването е осъществено чрез качествени и количествени методи. Изборът на качествените методи открива възможности за задълбочено проследяване на ефектите от отделните интервенции като се отчетат особеностите на самото увреждане, социален контекст, жизнената

историята на всяко дете, участващо в изследването, съществуващите отношения. Качествените анализи, под формата на разговори с децата са зададени от определени параметри, чрез които се отчита отношението към приобщаването както и потенциалните бариери в този процес и възможностите на отделните интервенции за тяхното преодоляване.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 132 страници в основния текст, който включва 37 таблици,. Структурата включва въведение, литературен преглед, методология на изследването, резултати, дискусии, заключение приноси и практически приложения. Библиографията е със 67 заглавия. Самото изследване е структурирано в две части – теоретична, която представя основните концепти, около които се изгражда изследването и емпирична, която е представена от цели, задачи, хипотези, методи на изследването – количествени и качествени в контекста на формулираните хипотези. Представените анализи и изводи са представителни за усилията на докторанта и подкрепят верификацията на получените резултати.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на Вайос Паноургиас са съдържателно обобщени и отговарят на проведеното изследване. Като цяло бих искал да отбележа следните положителни моменти:

-представени са задълбочени анализи на основните конструкти и особено на предизвикателствата пред които са изправени учениците в процеса на приобщаването;

-очертано е значението на отделните интервенции в непосредствената дейност на училищните психолози, което обогатява познанията и практиките насочени към ефективното приобщаване на учениците с увреждания;

-представени са начини за трансфирмиранто на отношенията между учениците с и без увреждания, което е основа за приобщаването,

-подчертано е значението на промяната на възприемането на ученика с увреждане от възрастните и съучениците за усилването на доверието, приемането и коперирането;

-установени са актуални тенденции в протичането на приобщаването в контекста на училището и извън училището;

-установени са различия в отделните равнища на развитие на социалните способности, както и на отношението на връзниците към съвместните дейности, чрез които протича приобщаването.

Считам за интересен опита да се обвърже процеса на приобщаването с развитието на социалните отношения, и на превращането им в основа за съвместно извършване на различни активности в училище и извън училище, което е с отражения върху самооценката и аз-ефективността.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представените публикации са 3 и са изцяло в темата на дисертационния труд.

8. Лично участие на докторанта

Вайос Паноургиас е реализирал самостоятелно цялото дисертационно изследване. Текстът, получените резултати и приноси са негово лично дело.

9. Автореферат

Авторефератът съдържа основните постановки в дисертационния труд, резултатите и техния анализ. Считам, че е адекватен на дисертационния труд и обективно отразява теоретичните анализи и основните резултати, представени в съдържанието на изследването.

10. Лични впечатления

Бих искал да отбележа, че Вайос Паноургиас притежава задълбочени познания в изследвана област, съчетани с отговорност и с оригинален подход към емпиричното разглеждане на темата, което обогатява разбиранията върху проблемите свързани с приобщаването на децата със специални потребности към различните жизнени контексти..

11. Препоръки за бъдещо използване

Бих предложил основния текст на дисертацията да се разшири, като се изследват допълнителни конструкти очертаващи по-конкретно пътищата към подобряване на приобщаването.

Заклучение

Дисертационният труд показва, че докторанта Вайос Паноургиас притежава задълбочени познания по темата на дисертацията. Смятам, че кандидатът отговаря на условията и реда за присъждане на образователната и научната степен „доктор” по Закона за развитие на академичния състав в Република България, ППЗРАС, Правилника за развитие на академичния състав на Югозападния университет „Неофит Рилски“. След изтъкнатите аргументи, както и на цялостната положителна оценка за извършеното дисертационно изследване, предлагам на научното жури да гласува положително и да присъди образователната и научна степен „доктор” на Вайос Паноургиас, за което давам и своя утвърдителен вот.

05.05. 2021 г.

Изготвил рецензията:
/проф. Румен Стаматов/